

УДК 339.142:351.82:352/354

Н. Ситник

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СФЕРИ ТОВАРНОГО ОБІГУ

Зіставлено функції та пріоритети підсилення в процесі модернізації організаційної системи управління розвитком сфери товарного обігу України. Розглянуто взаємозв'язок компонентів управлінської системи сфери товарного обігу. Виокремлено цільові орієнтири державної політики інноваційного розвитку сфери товарного обігу.

Ключові слова: сфера товарного обігу, організаційна система, модернізація, регіональний рівень, інновації.

Завданням побудови організаційної структури та ефективності управління сферою товарного обігу як в минулому, так і на сьогодні приділяється належна увага [1]. Однак на сучасному етапі стратегічні і тактичні планові документи розвитку сфери товарного обігу на регіональному та місцевому рівнях або взагалі відсутні, або терміни їх реалізації давно завершилися. Так, у 2007 р. було прийнято Концепцію розвитку торгівлі у м. Львові (до 2010 р.) [2], але, по-перше, практика подальшого планування розвитку торгівлі не набула продовження навіть після завершення дії концепції; по-друге, органами місцевої виконавчої влади не було розроблено дієвих механізмів, спрямованих на реалізацію дійсно важливих і перспективних завдань, визначених у концепції, зокрема таких, як розвиток особливих форм торгівлі, оптимізація структури і відновлення функцій оптової торгівлі, інноваційно-інвестиційний розвиток, впровадження нових форм і методів господарювання, розвиток інфраструктури внутрішнього ринку, створення громадської інфраструктури управління розвитком торгівлі.

Питанням дослідження та аналізу особливостей формування та розвитку теорій модернізації присвятили свої наукові праці такі вчені, як В. Аполій, Я. Гончарук, П. Іванов, А. Ковальов, В. Мунтян, С. Хантінгтон, В. Шлемко, О. Шубіна [3, 4] та інші. Втім проблема модернізації організаційної системи управління розвитком сфери товарного обігу залишилася без ґрунтового розгляду.

Мета статті “розглянути особливості процесу модернізації організаційної системи управління розвитком сфери товарного обігу.

Завданнями статті є:

- зіставити функції та пріоритети підсилення в процесі модернізації організаційної системи управління розвитком сфери товарного обігу України;
- розглянути взаємозв'язок компонентів управлінської системи сфери товарного обігу;
- виокремити цільові орієнтири державної політики інноваційного розвитку сфери товарного обігу.

Планування передбачає складання і організацію виконання державних, регіональних і місцевих цільових планів функціонування та розвитку національного господарства, окремих видів економічної діяльності, адміністративно-територіальних

одиниць та базується на відповідному нормативно-методичному забезпеченні. Планування розвитку сфери товарного обігу не здійснюється, зокрема, на регіональному рівні. Так, у Львівській області станом на 2012 р. відсутній будь-який програмний документ. Але ж, відомо, що від стану сфери товарного обігу залежить ефективність матеріального виробництва, розвиток споживчого ринку, задоволеність потреб усіх суб'єктів ринкових відносин, тобто важливі індикатори соціально-економічного розвитку регіону.

Щоправда у Програмі соціально-економічного та культурного розвитку Львівської області на 2012 рік [5] можна віднайти підрозділ 3.2.9 “Розвиток ринку споживчих товарів та послуг”, де серед завдань і досягнень обласної влади на 2012 рік заплановані відкриття нових об'єктів торгівлі та готельно-ресторанного бізнесу, але виключно приватної форми власності.

Тобто увесь процес управління розвитком споживчого ринку зводиться лише до не перешкоджання владою діяльності суб'єктів господарювання. Тому не зрозуміло, чому при бездіяльності влади у 2012 р. ставилися завдання зростання обороту роздрібною торгівлі та доведення його обсягів до 35,5 млрд грн, збільшення роздрібного товарообороту на одну особу на 14,8% і доведення його до 8200 грн, збільшення реалізованих послуг на 10% і доведення їх обсягу до 13,8 млрд грн.

Проте за 11 місяців 2012 р. роздрібний товарооборот становив 32,5 млрд грн та збільшився в розрахунку на одну особу населення на 10,1% до аналогічного періоду попереднього року.

Організація та мотивація як функції управління розвитком вітчизняної сфери товарного обігу потребують удосконалення засобами організації розвитку мережі об'єктів сфери товарного обігу на місцевому рівні, у віддалених районах, сільських поселеннях та підвищення рівня якості обслуговування населення, розробки і реалізації організаційно-економічних стимулів до впровадження підприємствами інновацій, залучення інвестицій для модернізації торгово-технологічного процесу, розбудови мережі об'єктів торгівлі, створення сучасних локальних інтегрованих мереж, систем транспортування, зберігання та складування товарів, логістики, дистрибуції (табл. 1).

Ефективне виконання функцій управління розвитком сфери товарного обігу потребує чіткої ідентифікації та послідовної побудови компонент її управлінської системи (рис. 1), що передбачають урахування функціональних сфер, належне ресурсне забезпечення, складові організаційної структури управління, об'єкти управління, механізми, важелі та інструменти, критерії оцінювання ефективності управління.

Оцінювання ефективності функціонування та обґрунтування напрямів подальшого вдосконалення організаційної структури управління розвитком сфери товарного обігу в Україні потребують істотного доповнення інформаційного забезпечення функції аналізу.

Йдеться про систематизоване статистичне спостереження за діяльністю суб'єктів торгівлі різних розмірів, функціонального призначення, у просторово-структурному аспекті, інноваційно-інвестиційною активністю, дієвістю інституцій інфраструктури сфери товарного обігу, раціональністю структурних співвідношень. Ці та інші важливі параметри мають враховуватися у нормативно-методичному забезпеченні постійно діючого моніторингу стану функціонування і розвитку сфери товарного обігу на всіх рівнях управління та за функціональними сферами.

Таблиця 1

Функції та пріоритети підсилення в процесі модернізації організаційної системи управління розвитком сфери товарного обігу України

| Послідовність реалізації | Функції управління | Пріоритети державної політики |
|--------------------------|--------------------|---|
| 5 | Аналіз | Запровадження моніторингу стану функціонування та розвитку сфери товарного обігу на всіх рівнях управління та за функціональними сферами |
| 1 | Планування | Розробка і реалізація системи стратегічних і тактичних планових документів, законодавчого та нормативно-методичного забезпечення планування розвитку сфери товарного обігу: – прийняття Закону України “Про торгівлю”; – розробка Стратегії розвитку сфери товарного бігу до 2025 року; – розробка державної, регіональних та місцевих програм розвитку сфери товарного обігу; – планування розвитку та покращення структури оптової торгівлі |
| 3 | Організація | Організація розвитку мережі об’єктів сфери товарного обігу на місцевому рівні, у віддалених районах, сільських поселеннях та підвищення рівня якості обслуговування населення |
| 4 | Мотивація | Розробка та реалізація організаційно-економічних стимулів до впровадження суб’єктами сфери товарного обігу інновацій, залучення інвестицій для модернізації торгово-технологічного процесу, розбудови мережі об’єктів торгівлі, створення сучасних локальних інтегрованих мереж |
| 2 | Контроль | Посилення контролю громадськості за: – діяльністю суб’єктів сфери товарного обігу; – розвитком споживчого ринку та дотриманням умов справедливої конкуренції; – якістю та безпечністю товарів і послуг; – плануванням і організацією розвитку вітчизняної сфери товарного обігу, насамперед на регіональному та місцевому рівнях |

Державна політика має реалізовуватися з дотриманням принципів: поширеності на всі регіони, універсальності та гнучкості (зокрема, адаптивності до змін у науці та техніці, ринковому середовищі), інформаційної, кадрової та фінансової забезпеченості всіх напрямів і ланок інноваційної діяльності у сфері товарного обігу, конструктивності (спрямованості на досягнення кінцевого оптимального результату), моделювання владних рішень на результати діяльності конкретного суб’єкта господарювання у взаємодії з постачальниками, конкурентами, торговими і збутовими посередниками, споживачами в конкретних умовах економіко-правового середовища комерційної діяльності.

Одним із важливих об’єктів управління є необхідність спрямування реалізації державної політики на інноваційну модернізацію сфери товарного обігу.

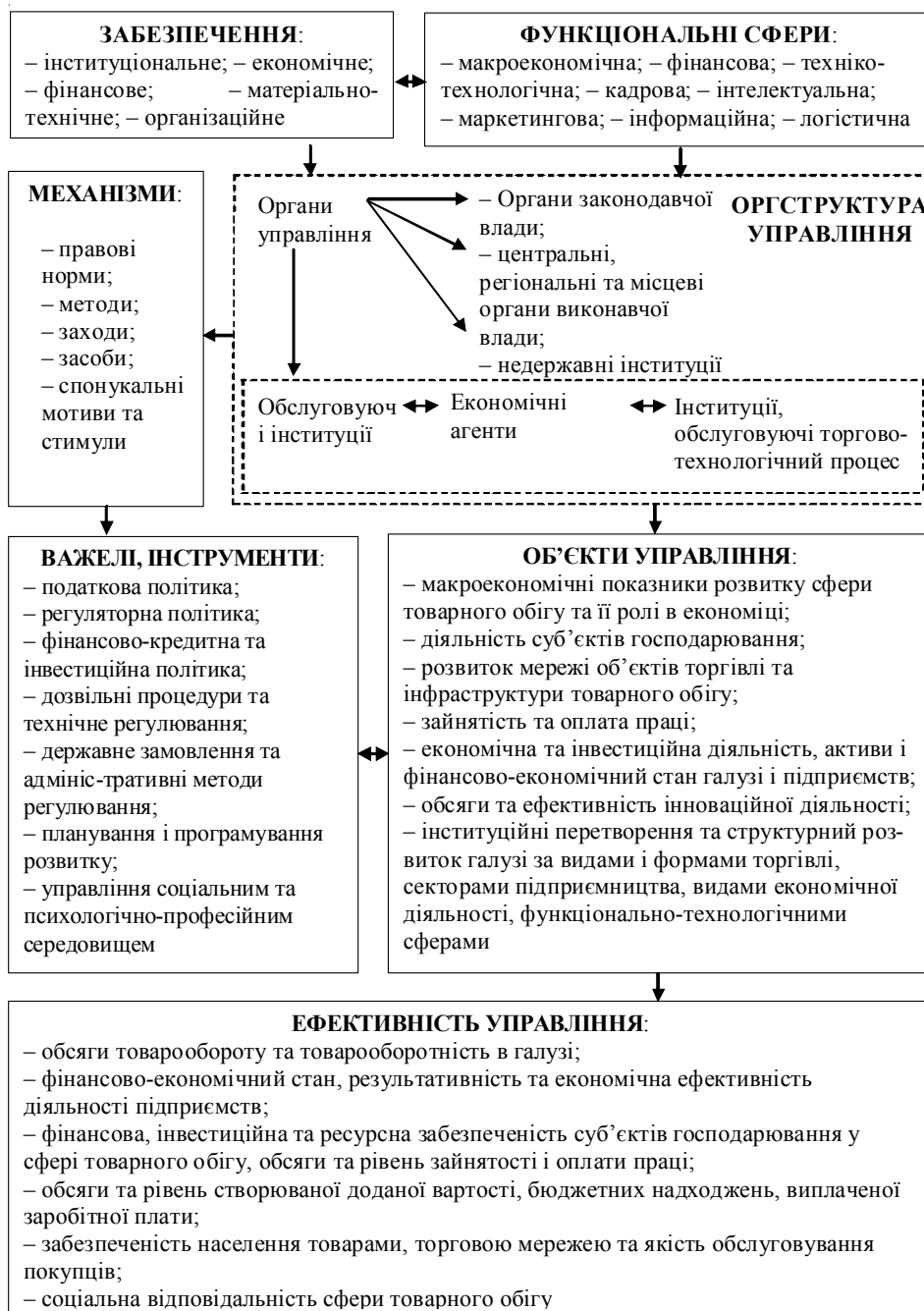


Рис. 1. Компоненти управлінської системи сфери товарного обігу

За результатами моделювання впливу державної політики на розширення інноваційних можливостей в умовах соціально орієнтованої ринкової економіки у праці

“Інноваційна модель розвитку економіки України в умовах глобалізації” обґрунтовано п’ятикутну модель державної політики в аналізованій сфері, в центрі якої знаходяться: 1) удосконалення правового середовища; 2) розширення форм власності; 3) забезпечення конкурентного порядку; 4) зміцнення фінансового порядку; 5) утворення соціального порядку; другий ешелон формують заходи, спрямовані на стимулювання розвитку таких складових державної інноваційної політики, як: технологічна; економічна; професійна; просторова; культурна; третій – зовнішні чинники, вплив яких також регулюється інституціонально [6].

Прикладне значення охарактеризованої моделі полягає у її якості подальшого обґрунтування етапності державної політики інноваційної модернізації сфери товарного обігу (рис. 2).

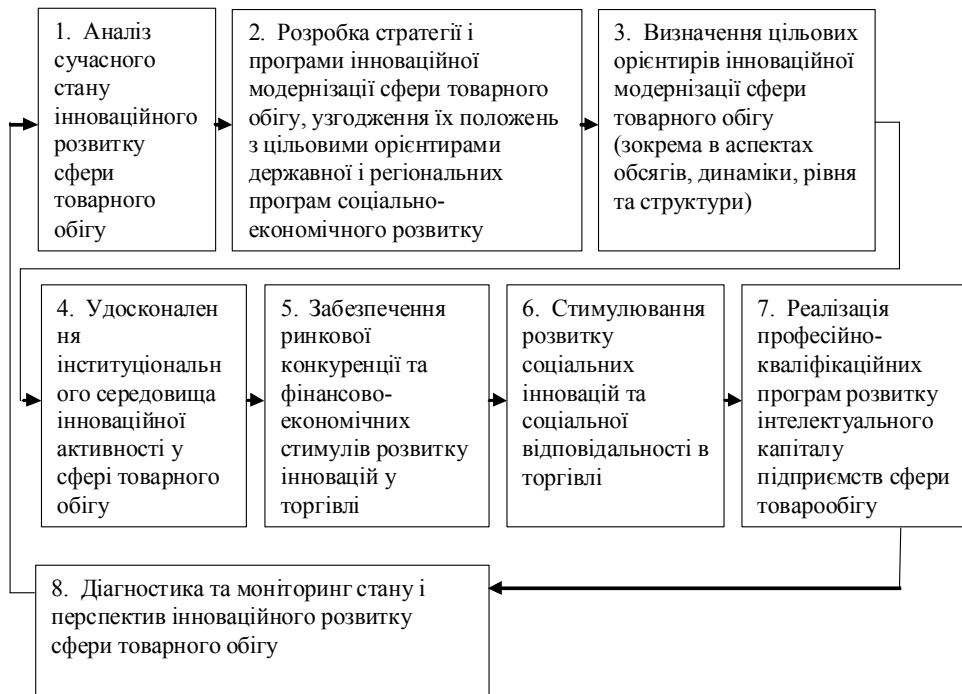


Рис. 2. Концептуальна послідовність державної політики інноваційної модернізації сфери товарного обігу (запропоновано автором)

Зауважимо, що серед цільових орієнтирів державної політики інноваційного розвитку сфери товарного обігу важлива роль має відводитися таким складовим, як технологічність (рівень автоматизації та комп’ютеризації торгово-технологічного процесу), економічність (обсяги та ефективність розвитку економіки знань у сфері товарного обігу), професійність (частка зайнятих у процесі створення об’єктів інтелектуальної власності), просторовість (рівномірність інноваційного розвитку в сфері товарного обігу за територією країни) та структурність (раціональність поширення інноваційної активності у сфері товарного обігу за видами, об’єктами, територією тощо) інновацій.

Досягнення головних завдань та цілей державної інноваційної політики у сфері модернізації сфери товарного обігу може бути ототожнене з рівнем виконання функцій держави в аналізованій сфері, до яких, виходячи з узагальнення наукових досліджень у цій сфері [7], належать: акумулювання фінансових ресурсів на наукові дослідження та інновації; координованість інноваційної активності; рівень конкуренції у сфері інновацій та ефективність державного контролю її дотримання; сформованість правового базису охорони та захисту об'єктів інтелектуальної власності (зокрема, комерційних позначень); рівень кадрової забезпеченості інноваційної діяльності; стан науково-технічної та інформаційної інфраструктури; забезпечення соціальної спрямованості інновацій; регіональне та місцеве регулювання інноваційної модернізації сфери товарного обігу; компенсація недостатності приватних інвестицій державними, передусім для їх структурної гармонізації; створення сприятливого економіко-правового середовища та інвестиційного клімату для розвитку інноваційного підприємництва у сфері товарного обігу.

Вказаній меті збільшення можливостей інвестування в модернізацію сфери торгівлі за рахунок власних коштів можуть сприяти й посилення ролі амортизації як джерела фінансування заходів розвитку підприємств торгівлі (через запровадження державного контролю цільового використання амортизаційних фондів підприємств та проведенням комунікативних заходів з представниками підприємств недержавних форм власності з можливостей та переваг використання коштів амортизаційного фонду на розвиток), сприяння збільшенню обсягів та економічної ефективності господарської діяльності підприємств торгівлі, спрощення дозвільних процедур та удосконалення регуляторної політики, сприяння зниженню рівня витрат обігу, створення інноваційних організаційних форм бізнесу, а також організація розвитку підприємницьких та управлінських навиків населення, стимулювання експорту товарів (шляхом надання додаткових гарантій банкам, часткового компенсування страхових премій при укладанні договору з приватними страховиками або створення регіонального страхового агентства).

На нашу думку, дієвим та перспективним напрямом підтримки держави в управлінні процесами інноваційної модернізації сфери товарного обігу та вирішенні цього завдання є створення кластерних та інших інтеграційних форм (мереж співробітництва, кооперативів, центрів зростання, стратегічних альянсів), до яких належать торговельні мережі, окремі підприємства торгівлі, фінансово-кредитні інституції, науково-дослідні установи та організації. Об'єктивною конкурентною перевагою інтеграційних форм є зменшення трансакційних витрат і зміцнення конкурентних позицій кожного з учасників системи у процесі удосконалення її структури – реальних відношень між елементами, а також покращення бізнес-середовища, що забезпечує активізацію інноваційних процесів та модернізацію сфери товарообігу.

Висновки

Отже, процес модернізації організаційної структури управління розвитком сфери товарного обігу України передусім потребує підсилення функції планування шляхом розробки і реалізації системи стратегічних та тактичних планових документів, прийняття Закону України “Про торгівлю”, розробки Стратегії розвитку сфери товарного обігу до 2025 року, державної, регіональних та місцевих програм розвитку сфери товарного обігу, посилення ролі та покращення структури оптової торгівлі.

Наступним важливим етапом осучаснення вітчизняної системи управління у сфері товарного обігу є посилення контролю громадськості за діяльністю її суб'єктів, розвитком

споживчого ринку та дотриманням умов справедливої конкуренції, якістю та безпечністю товарів і послуг, плануванням і організацією розвитку мережі інфраструктурних елементів, особливо на регіональному та місцевому рівнях.

Роль держави в управлінні процесами інноваційної модернізації сфери товарного обігу може проявлятися як у бюджетній підтримці, так і в організаційному сприянні. Зокрема, йдеться про допомогу у “вибудуванні” організаційної структури управління такою системою. Адже окремим підприємствам набагато складніше, по-перше, реалізувати інноваційний проект самостійно; по-друге, якщо вони не усвідомлюють загальногосподарської тенденції до інноваційної модернізації та свого місця у цьому процесі.

Література

1. Про затвердження Державної цільової економічної програми розвитку внутрішнього ринку на період до 2012 року : Постанова Кабінету Міністрів України № 828 від 05.08.2009 р. // Урядовий кур’єр [Текст]. — 2009. — № 150. — 19 серп.

2. Інтернет-ресурс Львівської міської ради [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www8.city-adm.lviv.ua/Business/RegulAkty.nsf/19586504c0813b40c2256ced003a54f4/7bf44c5dbf484bf3c22572d700266088?Op>.

3. Внутрішня торгівля: регіональні аспекти розвитку [Текст] : монографія / за ред. О. О. Шубіна, Я. А. Гончарука. — Донецьк ; Львів : ДонНУЕТ, 2007. — 404 с.

4. Апопій В. В. Система регулювання внутрішньої торгівлі України [Текст] : монографія / В. В. Апопій, І. М. Копич, О. Г. Біла. — К. : Академвидав, 2012. — 424 с.

5. Інтернет-ресурс Львівської обласної ради [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.oblrada.lviv.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=78&Itemid=48.

6. Дацій О. І. Інноваційна модель розвитку економіки України в умовах глобалізації [Текст] : монографія / О. І. Дацій, М. В. Гаман, Н. В. Дацій. — Донецьк : Юго-Восток, 2010. — 370 с.

7. Гаман Н. В. Стратегічне управління інноваційною діяльністю як основа економічної безпеки національної економіки [Текст] : монографія / [Н. В. Гаман, О. І. Дацій, М. Х. Корецький та ін.]. — Донецьк : Юго-Восток, 2008. — С. 72, 73.

N. Sytnyk

THE RESEARCH OF PROCESS OF MODERNIZATION OF ORGANIZATIONAL SYSTEM MANAGMENT OF COMMODITY TURN SPHERE DEVELOPMENT

The functions and priorities of strengthening in the process of modernization of the organizational management system of development of Ukraine commodity turn sphere are compared. The interrelation of components of administrative system of commodity turn sphere is considered. Targets of public policy of innovation sphere of commodity circulation are defined.

Key words: commodity turn sphere, organizational system, modernization, regional level, innovations.